

ЗАХОДИ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

ACTIONS OF MODERNIZATION PROCESSES TO IMPLEMENT THE GOVERNMENT INVESTMENT POLICY

У статті запропоновано комплекс конкретних заходів, необхідних для активізації процесів модернізації під час реалізації інвестиційної політики. Встановлено, що інвестиційна політика задає цілі структурної трансформації та пропонує відповідні інвестиційні рішення для середньострокової перспективи, сприяючи подоланню кризи виробництва і виходу на закордонні ринки з конкурентоспроможною продукцією. Проведено наукове дослідження інструментів і механізмів інвестиційної політики, спрямованих на модернізацію національної економіки. Визначено, що наявні регіональні і галузеві диспропорції в перерозподілі інвестиційних ресурсів відображаються в більш високій інвестиційній активності в сировинних галузях економіки і галузях природних монополій і явно недостатньому інвестуванні в розвиток високотехнологічних наукомістких галузей.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна політика, структура національної економіки.

В статье предложен комплекс конкретных мер, необходимых для активизации процессов модернизации при реализации инвестиционной политики. Установлено, что инвестиционная политика задает цели структурной трансформации и предлагает соответствующие инвестиционные решения для среднесрочной перспективы, способствуя преодолению кризиса производства и выходу на зарубежные рынки с конкурентоспособной продукцией. Проведено научное исследование инструментов

и механизмов инвестиционной политики, направленных на модернизацию национальной экономики. Определено, что существующие региональные и отраслевые диспропорции в перераспределении инвестиционных ресурсов отражаются в более высокой инвестиционной активности в сырьевых отраслях экономики и сферах естественных монополий и явно недостаточном инвестировании в развитие высокотехнологичных наукоемких отраслей.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная политика, структура национальной экономики.

The article proposes a set of concrete measures, which are necessary for activation of modernization processes in the implementation of investment policy. It has been established that investment policy sets the goal of structural transformation and offers appropriate investment solutions for the medium term, contributing to overcoming the crisis of production and entry into foreign markets with competitive products. The scientific research of instruments and mechanisms of investment policy aimed at modernizing the national economy has been carried out. Also, in this article it is determined that existing regional and sectoral imbalances in the redistribution of investment resources are reflected in higher investment activity in the raw materials industries and branches of natural monopolies and clearly insufficient investment in the development of high-tech science-intensive industries.

Key words: investments, investment policy, structure of national economy.

УДК 334.7.01

Сержанов В.В.

к.е.н., доцент,
декан економічного факультету
Ужгородський національний університет

Постановка проблеми. Для модернізації національної економіки та стимулювання інвестиційних потоків необхідні цільові методи державного регулювання. Виникає необхідність у розробленні стратегії розвитку національної інноваційної системи, яка б застосовувала активний маркетинг досягнень серед вітчизняних і зарубіжних інвесторів. Це дасть змогу підвищити інвестиційну привабливість інноваційних розробок.

Основним завданням держави у цій сфері є створення цілісної системи забезпечення розвитку наукоємного виробництва. Йдеться про підтримку окремих виробництв і технологій, що визначають можливість технологічних проривів, значущих для світової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні дослідження даної проблеми стали предметом досліджень вітчизняних та зарубіжних учених. Серед найвагоміших вітчизняних досліджень варто відзначити внесок В.М. Геєця, С.А. Єрохіна, М.М. Єрмошенка, В.К. Черняка, Г.К. Ялового, В.Я. Шевчука, І.Ю. Штулер та ін.

Проте в сучасних умовах відчувається потреба в додаткових дослідженнях, спрямованих на вивчення макроекономічних умов формування державної інвестиційної політики. Цим питанням у попередніх наукових дослідженнях приділялося недостатньо уваги.

Постановка завдання. Метою статті є визначення заходів активізації процесів модернізації під час реалізації державної інвестиційної політики

Виклад основного матеріалу дослідження. Виходячи із цільової функції інвестиційної політики як інструменту забезпечення структурної модернізації економіки, пріоритет повинен бути відданий її інноваційному складнику. Він задає цілі структурної трансформації та пропонує відповідні інвестиційні рішення для середньострокової перспективи, сприяючи подоланню кризи виробництва і виходу на закордонні ринки з конкурентоспроможною продукцією. А в довгостроковій перспективі інвестиційна політика повинна допомогти національній економіці відновити своє становище серед розвинених країн.

В умовах трансформаційних процесів та загострення структурних диспропорцій дія ринкових механізмів стає недостатньою, щоб забезпечити рівноважний розвиток економіки. З одного боку, існує стримування розвитку надлишкового виробництва і знецінення основного капіталу, а з іншого – нарощування інвестиційної активності. У цій ситуації роль державного впливу на економіку зростає. В умовах необхідності модернізації економіки це означає, що інвестиційна політика держави повинна мати активний характер і використовувати всі можливі адміністративні методи. У міру формування і розвитку інституціонального середовища акценти в інвестиційній політиці повинні зміщуватися в бік більш пасивного характеру державного регулювання і застосування економічних методів впливу.

Для активізації процесів модернізації під час реалізації інвестиційної політики необхідне здійснення комплексу конкретних заходів:

1. *Введення гнучкої податкової політики, у тому числі пільгового оподаткування на реінвестований прибуток в інноваційні проекти.*

Найважливішим механізмом інноваційного розвитку економіки є стимулююча роль оподаткування, завданням якої є створення сприятливого економічного клімату на основі зниження податкового тиску для прискорення оборотності грошових ресурсів, оновлення основних фондів, зростання витрат на науково-дослідні та конструкторські розробки, впровадження у виробництво інноваційних розробок.

2. *Розроблення елементів грошово-кредитної політики, що стимулює інвестування на довгострокову перспективу.*

Зростання економіки можна досягти шляхом обмеження грошово-кредитної емісії. Під час визначення ступеня небезпеки інфляційних наслідків слід враховувати, що інфляція ініціюється не тільки емісійними, а й іншими факторами, тому боротьба з нею не зводиться тільки до обмеження емісії, вона передбачає й інші напрями, передусім забезпечення сталого функціонування виробництва. Зростання рівня монетаризації реального сектора економіки виступає найважливішою передумовою поживлення виробництва, яке, своєю чергою, є ключовим антиінфляційним чинником.

3. *Якісна зміна механізму державного регулювання системи фінансування сфери НДДКР.*

Принципи, на яких повинна будуватися інвестиційна політика щодо створення сприятливих умов для стимулювання сфери НДДКР, є такими:

а) фінансова підтримка пріоритетних галузей промисловості за допомогою субсидій і кредитів, що видаються державними фінансовими установами;

б) преференційний розподіл іноземної валюти на користь пріоритетних галузей, щоб вони могли імпортувати необхідні обладнання та техніку;

в) стимулювання імпорту новітніх іноземних технологій і субсидування державою придбання патентів і ліцензій тощо;

г) технічна кооперація вітчизняних фірм з іноземними компаніями шляхом надання податкових і митних пільг спільним підприємствам, які застосовують передові технології, а також поширення правил прискореної модернізації основних фондів;

д) захист пріоритетних галузей за допомогою встановлення високих імпортних мит і нетарифних бар'єрів;

е) спеціальна система прискореної амортизації для імпортного устаткування, що зменшує оподаткування і робить можливим збільшення їх капіталовкладень у нові промислові підприємства і проекти;

є) система адміністративного державного управління конкуренцією, суть якої полягає у праві держави регулювати рівень ризику, пов'язаного з конкуренцією, шляхом організації злиттів, регулювання обсягів виробництва і капіталовкладень.

4. *Використання можливостей біржового механізму освоєння наукомісткої продукції, заснованого на високоефективних технологіях, із залученням крупних інвесторів для прискореної реалізації інноваційних проектів.*

Найважливішою вимогою забезпечення і підтримки конкурентоспроможності виробництва в масштабах країни, а також на світовому ринку стає безперервне генерування інновацій у формі нових продуктів і нових технологій. Успіхи у цьому напрямі міжнародної конкуренції залежать від активного залучення регіональних промислових центрів у процес створення і просування інновацій. У зв'язку із цим постає питання про необхідність створення системи державної підтримки венчурного бізнесу.

5. *Формування фінансової підтримки державою та неурядовими фондами інноваційного процесу.*

Для цього пропонується організувати рефінансування виробництва національним банком за рахунок кредитування комерційних банків під заставу векселів платоспроможних підприємств; перейти до управління грошовою пропозицією шляхом регулювання процентних ставок з їх зниженням до рівня рентабельності обробної промисловості.

Принципове значення має питання співвідношення макроекономічних, структурних та інституційних перетворень у процесі модернізації економіки.

Макроекономічна політика, структурні реформи та розвиток інститутів не є взаємозамінними. Національній економіці для успішного розвитку потрібне поєднання всіх цих компонентів. При цьому формування інститутів повинно йти попе-

реду інших складників політики: будь-які заходи можуть бути результативними, тільки якщо економічне середовище підготовлене для адекватної реакції на них. Непідготовлені або несвоєчасні заходи не тільки не працюють, а й можуть мати навіть негативний ефект.

Розробляючи заходи, пов'язані з модернізацією економіки, необхідно виділити основні періоди, щоб використовувати відповідні підходи.

По-перше, в короткостроковому плані можливе порівняно швидке зростання економіки за рахунок розширення агрегованого попиту.

По-друге, модернізація повинна здійснюватися за рахунок збільшення пропозиції в результаті нарощення основного капіталу і суттєвого підвищення ефективності виробництва.

Важливу роль у формуванні сприятливого інвестиційного клімату відіграє економічна і політична стабільність. Це підтверджується спеціальними дослідженнями, що відображають сильний і стійкий негативний зв'язок інвестицій практично з усіма джерелами невизначеності. Інший аспект тієї ж проблеми становить вплив на інвестиції довіри підприємців до влади. Він включає передбачуваність дій влади, впевненість підприємців в особистій безпеці і захищеності власності, рівень корупції та інші аналогічні фактори.

Дослідження інструментів і механізмів інвестиційної політики, спрямованих на модернізацію національної економіки, дало змогу дійти таких висновків.

Процес модернізації економіки включає: інституціональну, структурну, технологічну і соціально-економічну модернізацію. Для національної економіки важливі всі ці компоненти модернізації, але найактуальнішим завданням є структурна модернізація. Під структурною модернізацією розуміється переорієнтація з екстенсивної сировинної експорторієнтованої моделі економічного розвитку на модель економічного розвитку, що опирається на виробництво продукції з високим рівнем доданої вартості.

Також актуальним завданням для національної економіки є ліквідація регіональних диспропорцій розвитку.

3. Характер проведеної інвестиційної політики не може бути єдиним протягом усього періоду модернізації економіки, а повинен відповідати тактичним завданням інноваційних перетворень і мати тенденцію до зниження у міру їх вирішення, ролі адміністративних і підвищення економічних інструментів.

4. Коли для модернізації неможливе використовувати приватні інвестиції і політичну волю, на перший план виступають такі інструменти інвестиційної політики, що мають неоднозначний вплив на макроекономічні показники. Для національної економіки величезну роль у цьому відношенні віді-

грає такий інструмент, як управління курсом національної валюти.

5. Зміцнення державних інститутів, важливих для активізації інвестиційного процесу. Ця умова включає зміцнення захисту прав акціонерів, поліпшення роботи судової системи, боротьбу з корупцією тощо.

6. Створення стимулів для високоефективних інвестицій (включаючи податкові заходи, заходи амортизаційної політики). Під час розроблення системи заходів стимулювання науково-технічних розробок і розвитку системи венчурного фінансування необхідно враховувати, що інвестиції та інноваційна діяльність мають значний екстернальний ефект (їх результатами може користуватися все суспільство). У таких випадках чисто ринкові сили можуть не забезпечувати досягнення соціального оптимуму, тому можуть бути виправдані різні форми державної підтримки.

7. Під час здійснення інвестиційної політики, спрямованої на модернізацію, зростає роль індикативного планування. Держава, реалізуючи індикативне планування в розрахунках індикаторів, повинна враховувати вплив економічних криз та коригувати плани соціально-економічного розвитку.

Таким чином, потенційно національна економіка має хороші передумови для початку здійснення модернізації. Відносно низький стартовий рівень ВВП за високої якості людського капіталу робить національну економіку найбільш перспективною. Однак для того, щоб використовувати ці передумови, необхідне проведення всього комплексу назрілих заходів щодо поліпшення економічного та політичного середовища.

У цілому відзначимо, що за відповідної політики в напрямі створення в країні сприятливого інвестиційного середовища існують колосальні резерви для збільшення обсягів надходжень інвестицій. У результаті темпи приросту іноземних інвестиційних ресурсів у країні могли б в кілька разів зрости порівняно з поточними, особливо це стосується прямих інвестицій.

Однак для цього недостатньо тільки високих темпів зростання економіки. Потрібні умови, які передусім гарантують збереження і надійність засобів, рівні та незмінні для інвесторів правила гри.

Висновки з проведеного дослідження. Іноземний досвід здійснення модернізаційних перетворень показує, що, по-перше, державне регулювання економіки в процесі модернізації спочатку полягає у формуванні стратегії соціально-економічного розвитку і моніторингу досягнення тактичних цілей, а потім зводиться до забезпечення функціонування інституційної структури економіки; по-друге, на ранніх етапах модернізація здійснюється за рахунок формування і стимулювання внутрішнього платоспроможного попиту і в кінцевому підсумку заміщення імпорту, однак

власних інвестиційних ресурсів недостатньо для завершення системної модернізації економіки, тому активно розвиваються високотехнологічні наукомісткі галузі, здатні здійснити експансію на зовнішні ринки; по-третє, в процесі модернізації економіки ключову роль відіграє національна інвестиційна політика, яка забезпечує ефективний перерозподіл і використання інвестицій.

Необхідно відзначити, що в рамках державної інвестиційної політики застосовується досить широкий інструментарій, представлений макро-економічними, мікроекономічними й інституційними інструментами. Серед останніх найбільш перспективними є використання інститутів розвитку, які, реалізуючи механізм державно-приватного партнерства, здатні забезпечити дотримання інтересів бізнесу і держави та сприяти перерозподілу інвестицій як у галузі економіки, які потребують модернізації, так і в галузях, які здатні стати локомотивами подальшого інноваційного розвитку.

Наявний стан національної економіки характеризується багатоукладністю в технологічному, соціальному й інституціональному відношенні, що значно ускладнює вирішення завдань модернізації. Так, товарна структура експорту, в якому переважає сировинний складник, та імпорту, велику частку якого становлять машини й устаткування, характеризує Україну як слабозвинену в технологічному і виробничому відношенні державу.

Наявні регіональні та галузеві диспропорції в перерозподілі інвестиційних ресурсів відображаються в більш високій інвестиційній активності в сировинних галузях економіки і галузях природних монополій та явно недостатньому інвестуванні в розвиток високотехнологічних наукомістких галузей.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Єрохін С.А. Проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. № 13. URL: <http://global-national.in.ua/issue-13-2016>
2. Стан інвестиційної діяльності в Україні. URL: <http://www.me.gov.ua>.
3. Романенко А. Активізація державного інвестування в сучасних умовах. Формування ринкових відносин в Україні. 2014. № 6. С. 29–39.
4. Штулер І.Ю. Теоретичні підходи до процесу залучення прямих іноземних інвестицій. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 5(131). С. 102–108.
5. Штулер І.Ю., Сержанов В.В. Вплив інвестиційної політики на гомеостазис національної економічної системи крізь призму інновацій. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. № 2. URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/index.php/2-2016-ukr>.
6. Яркова Н.І., Яковенко О.П. Роль органів державної влади в інвестиційному процесі. Економіка будівництва і міського господарства. 2012. Т. 8. № 2. С. 89–100.